

נאמר של נייר

מגורשת ומשעממת ★ מירדף בעיקבות הצובלים ★ מילים נוגות על הפצצת ביירות ★ יצירת האמנות בעידן השיעתוק הטכני ★ החלונות של הולמס

מקור

בלה-בלה*

בראשית המאה קמה באורסה שברוסיה הוצאת הספרים העברית מוריה, ואחרי מלחמת העולם הראשונה נוסדה על יסודותיה הוצאת דביר ברלין. אחרי שלוש שנים, ב-1924, עקרה דביר מגרמניה לארץ-ישראל. עם מייסדיה נימנים מגדולי הדור ומענקי הספרות העברית: אחיהם, חיים נחמן ביאליק, י"ח רבניצקי ושמריה לויין. שלוש האחרונות שימשו כמנהליה של הוצאת דביר עד יום מותם. ביאליק כתב על דביר ב-1926 את הדברים הבאים: "הסיפמות שהחזיקה בהן בעבודתה היו: קב ונקי, מעט הכמות ורב האיכות. שיטה, סדר והכונה ברורה בכל מעשיה..."

בין הספרים האחרונים שראו אור בהוצאת דביר מצוי סיפורה של גברת בשם בלה דורון-לאסק, תחת הכותרת אשת חיץ. לא ניתן למצוא בו אותן מטרות מוצהרות שעליהן דיבר ביאליק. זהו ספר שאין בו קב ונקי, לא מעט הכמות ורב האיכות לא שיטה, לא סדר ולא כוונה. אשת חיץ הוא ספר רדוד וחרימידי, המנסה לתאר שלושה ימים גורליים בחייה של גליה רובין המתגרשת מבעלה, תוך נסיון קלוש, לפרש 160 עמודי עולם ומלואו. אשת חיץ הוא בכתיבת מידגם לשוני-ספרוני של רדידות ושתיחות, לשון דלה, תחביר בינוני, עלילה רלווחה, רביימורה נטולת כיוון — המנסה לתאר כחוסר-הצלחה וכישורון את המעמד שהבינוני החדש" הצומח ופורח בישראל, מעמד

סופרת דורון-לאסק קלוש, רדוד שטוח

של ילדי פולנים (בוזי מויה"ז שמעתי את אמא אומרת בטלפון), שחיהם חסרי כל משמעות, והם מנפחים חוסר משמעות זה כמו היה משמעות הקיום האנושי.

הגיבורה המתגרשת של אשת חיץ, שהיתה נשואה ליקה, עוברת בקלילות בלתי-משכנעת את יסורי הגירושין כמו היו פעולה בתנועת הנוער, שבסופה מעניקים סמל או עניבה כלשהם. הרמויות המופיעות באפוס של בלה דורון-לאסק רדודות כחול אשר לשפת הים.

גם הנסיון ליצירת משולשי אהבה מעיד על

* מיטוטום, דיבורי סרק. מהבוקר עד הערב הוא לא מסיק עם הבלה-בלה שלו. אין לי כוח אליו (מילון אחול-מניוקי לעברית מדוברת מאת נתיבה בן-יהודה ודן בן-אמץ).

** בלה דורון-לאסק — אשת חיץ, הוצאת דביר, 160 עמודים (כריכה קשה).

הרדידות השוררת בכל עמודי ה"יצירה" של דורון-לאסק: "טוב, אמרתי, רק שלא תחשוב שרק אתה בגדת בי. גם אני בגדתי בך ועשיתי את זה כבר שנה וחצי. עמי הסתבל עלי נידהם וצעק: איזה מטומטם אני! ולחשוב שבגללך התלבטתי אם לשכב עם אורנה ובגללך לא עשיתי את זה עד עכשיו! יכולתי להכות את עצמי!..."

אשת חיץ אינו עומד בכל קריטריון של ספרות, ועל אחת כמה וכמה לא בקריטריון של "ספרות נשים", ומפליא כיצד לא הטריחו עצמם העורכים והקריינים של דביר לשגר את בלה דורון-לאסק אל מרחק הספרים, כדי ללמוד מספרות נוסח דוריס לסינג, מרגרט אטווד ומרגרט דראבל, כיצד ליצור את אותה תלתי-מיריות הנתבעת ביצירה ספרותית.

אין לי ספק שהגברת דורון-לאסק, שהשער האחורי של סיפורה מעיד כי היא "בעלת השכלה אקדמית גמורנת...", היתה מסוגלת לנצל את הגיוון שבהשכלתה, ולהפוך את סיפורה החרימידי והמשעמם ליצירת-נוסר ספרותית, שהיתה עשויה לשמש, בסיוע לקידום צילול של כישרון ספרותי.

סיפורה של דורון-לאסק, בנסיגונו הכושל למצות את תחושת "הגיבורה המספרת" על גירושה ועולמה, משול לנסיון להטיל כליסטראה כאמצעות גומירלעסה. קראתי את אשת חיץ, ושקעתי בעולמה של גרושה משעממת, רק בשל השם דביר, ורחמים על מייסדי דביר, אחיהם, ביאליק ורבניצקי, שהאמינו אמונה כה עזה בכישרון.

קריאת קיץ

המיחלק האדום

בעולם הספרות האמריקאית ישנן גם אגדות. אגדה כזו היא סיפורו של מרטין קרוז סמית. מאז 1970 חיבר סמית 35 ספרים, שראו אור בכריכה רכה, ושלושה ספרים שפורסמו בכריכה קשה. את ספריו פירסם תחת השם לורנץ סמית. לקראת סיפרו ה-39 החליט מרטין סמית

להוסיף לשמו את שם מישפחה אמו (שהיא ממוצא אינדיאני) קרוז. באחרונה ראה אור בתרגום לעברית הרב מכר שחיבר מרטין קרוז סמית פארק גורקי. עבור ספר זה הוא קיבל מיקדמה בת מיליון דולר, עוד בטרם הודפס.

פארק גורקי הוא ספר עלילתי מרתק, שפתיחתו בפארק גורקי, אותו פארק מוסקבאי נודע, שבו מוצאת המיליציה המוסקבאית שלוש גויות, שהוטמנו מתחת לשלג, בחורף 1977. הספר מצליח, באמצעים ספרותיים פשוטים ביותר, לתאר את אורח החיים הסובייטי יותר מכל "סופרי המחאה" הסובייטיים, הסולניצינים למיניהם. מצוקת-הדיו של הכיתה הסובייטית, פתול החיים, השוק השחור, תעשיית הוודקה, עוני לצד עושר.

גיבור הספר הוא מפקח-המישטרה ארקאדי רנקו, שהוא גירסה סובייטית לסמיוילי הבריטי, בעקשנותו ברבקותו במשימה. שלוש הגויות הנמצאות בשלג נורו כך, שראשיהם נופצו וקצות האצבעות נחתכו, כדי שלא ניתן יהיה להזהותם באמצעות טביעות אצבעות.

כתושיה חסרת תקדים יוצא רנקו למסע בעיקבות תעלומת שלוש הגויות (שני גברים ואשה אחת), בעיר שרציחות אכזריות אינן מאפיינות את אורחותיה. במקביל מצויים חירי המישפחה של רנקו בצל הפירוד מאשתו. הדיכוי שמביאות לו שלוש הגויות מפארק גורקי מוסיפות את הקש האחרון על גב נישואין.

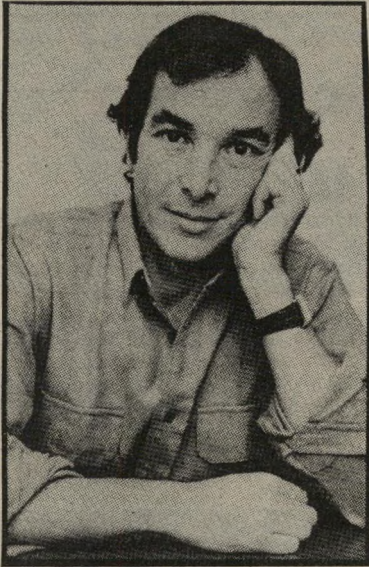
פירוד אחר פירוד טווה רנקו את שניתן לאתר. הוא קובע את תאריך הפשע. באולפני מוספילם הוא מאתר אל אירינה אסאנובה, שמחליקה-שלג שלה נמצאו על רגלי אחר ההרוגים. אירינה הופכת למרכיב-מפתח בהמשך העלילה. פרט נוסף שרנקו מאתר, הוא שאחד מההרוגים עבר טיפול שיניים במערב וצבע את שעריו האדום בצבע חום.

רנקו ממשיך בלא לאות בחקירתו, בינות לתככי גנראלים וקצינים של הקג"ב, בראשם הקצין פריבלודה. הוא ממיין את רשימות האורחים המערביים במוסקבה, עד שהוא מגיע למסקנה, כי הנרצחים קשורים לזיפני איקונות.

* מרטין קרוז סמית — פארק גורקי, עברית: עמוס פארן; 368 עמודים (כריכה קשה).

שהינם בעלי ערך בשוק השחור המוסקבאי, שוק שאותו מתאר קרוז סמית בצורה מעולה. מרכיב נוסף בתעלומה הוא ג'וזף אוסבורן, אורח אמריקאי, מאותם סוחרים המנהלים קישורי מיסחר נרחבים עם כרית-המועצות. ובגירסה של ראשית שנות השמונים, עורך קרוז-סמית מסע-חוזר, באיחור של כמה שנה, להחטא ועונשו של דוסטויבסקי. הוא יודע ואוסבורן יודע גם כן שהוא יודע. שניהם משחקים כחול ובעכבר, מילחמת-מוחות של חוקר ופושע. ביחד עם אוסבורן פועל גרמני ארנמאן, שרנקו מאתר את הקשר ביניהם.

בהתמדה עקשנית מגיע רנקו לאמריקאי ור

מחבר קרוז-סמית החטא ועונשו 1977

בשם קרוז-ויל, שבעימות בין שניהם מוציא מתוך ארנקו, סמל שריף של העיר ניו-יורק. שניהם יוצרים "רטאנט", בניסיון לפענח את הרצח המשולש. כספר בשם דיכוי פוליטי בארצות-הברית, 1929-1941 מאתר רנקו את השם קירווייל, וכמה מפעולותיו של המיחלק האדום

לא ייאמן כי יסופר

סילופים ותעמולה שירית. אני יודע מה יודעת הגברת עליה וולך על הפצצות חיל-האוויר הישראלי על ביירות, למעט שהיתה זו מילחמת צדיקים ברשעים. אלא שהצדיקים לא פעלו בדרך של צדיקים. כמשך לילה שלם, לפני כמחצית השנה, ישבתי המום, מאזין לסיפורו של טייסקרב בחיל-האוויר, שסיפר על מעשי הצדיקים, על אותו בליץ של מכוניות לחימה אוויריות כנגד מטרת אורחיות. על בניינים שעל גגותיהם ניצב צלף אחד, בתים שגולחו מעל פני הארמה, על עשרות האזרחים ששכנו מתחת לאותו גג.

לוא הגברת וולך מדבר השבוע היתה אינטליגנטית יותר ובעלת יכולת להתמודד כתעמולה הרשמית של הממשלה, והיתה מסריחה עצמה לברר את האמת על מעללי חיל-האוויר מעל לשמי ביירות, הרי שאף היא היתה מגיעה למסקנה שאלוהים בכה בכיירות, ושטייסי חיל-האוויר הישראלי גרמו לו לכבות. תחת התעמולה שבסוף רשימתה, מוטב היה לוא אותה עליה וולך היתה מפיקה מוסר-השכל כלשהו מרואלד דאל, המעיד על עצמו, שהוא וחבריו לא ירו לעבר מטרת אורחיות. אך לדעתה, מן הסתם, לא ייאמן כי יסופר, שטייסי אנגלי יהיה מוסרי, וטייסי ישראלי ימלא סקודה כרובוט.

סופר דאל על הפצצת ביירות

ספרות עולמית

זה קרוב לשנה אחת לשבוע, מקרינה הטלוויזיה הישראלית סדרת סרטים מעולה תחת הכותרת לא ייאמן כי יסופר, המבוססת על רעיון וסדרת סיפורים מאת המחבר הבריטי רואלד דאל, שכמה מספריו ראו אור בתרגום לעברית. ביניהם כמה סיפורי-ילדים מעולים. בגליון אוגוסט של הליטר ארי רוינו פירסם רואלד דאל, לראשונה בחייו, ביקורת על ספר. הספר המבוקש הוא אלוהים בכה מאת הכתב הצבאי טוני קליפטון, ספר שהוא בכתיבת ד"ר של עזרת-ראייה על הבליצ הישראלי על ביירות. ספר זה, המלווה בצילומים מרשיעים, הביא את רואלד דאל לבקר ב-2000 מילים.

רואלד דאל מגנה גיגוי חסרת-קדים את חורבן מערב-ביירות בדי צה"ל וחיל-האוויר שלו. דאל, המכיר את המיורח-התיכון היכרות אישית, נזכר ברשימתו בחוויותיו שלו כטייסקרב בחיל-האוויר הבריטי, שבמיסגרתו היה מוצב במיל-חמת העולם השנייה בחיפה. דאל, שיצא במלחמה למשימות התקפה על בסיסי צרפת הווישית בכיירות, מעיד בביקורו שהוא וחבריו מעודם לא ירו בגיחות אלה אף לא ירייה או פגז אחד לעבר מטרה אורחית. גברת בשם עליזה וולך התייחסה במדודה חמין וטעים במוסף שבת של דבר, דבר השבוע, לדבריו של דאל, וטענה שהוא הוטעה "עלידי